

Många nybörjare äro ängsliga för att störa de s. k. specialisterna — och kanske ibland rädda att visa upp alltför många felbestämda djur. Men om de visste, hur många värdefulla fynd som gjorts just i entomologiens yttersta förgård, och med vilken spänning denne s. k. specialist kastar sig över även en gammal möjlig skolpojksamling — då skulle de säkerligen fatta mod. Och sedan skulle de märka, att förbindelsen entomologerna emellan inte hör till det minst givande i denna ständigt skiftande verksamhet. — Det kommer rent av ett stänk av mänsklighet i entomologin.

CARL H. LINDROTH.

På entomologisk expedition i Burma.

Expeditionen, d. v. s. min hustru, jag och en infödd boy, hade slagit oss ned i norra Burma i en liten by, Kambaiti, som låg på 2,000 meters höjd alldeles invid gränsen till den kinesiska provinsen Yunnan. Byn låg i övre delen av en smal dalgång, vars sidor voro täckta av tropisk urskog. Över byn reste sig ett berg till en höjd av 3,500 meter. Högt uppe på bergets sidor syntes här och var öppna platser i urskogen. På avstånd tycktes dessa bestå av leende fjällängar, men när man kom närmare visade de sig vara tätt bevuxna med bambu till 4 à 5 meters höjd. På grund av de kransställda taggarna vid de nedre lederna voro dessa bambusnår synnerligen svåra att tränga igenom. Hela trakten var till ytterlighet kuperad, och bergssidorna stupade brant ned mot dalen, i vars botten en bäck bildade en oavbruten serie av små vattenfall mellan och över väldiga stenblock. Genom byn och uppför dalen slingrade sig »den stora karavanvägen till Kina», d. v. s. en väg, där knappast två mulor kunde mötas, och vilken allt som oftast ytterligare trängdes samman mellan de jättestora stenblocken. Bitvis följde vägen strömmen på ett avstånd av knappast mer än tio meter fast högt över densamma. På sina håll var den utschaktad ur det brant stupande urskogsklädda berget, och från de svindlande djupa stego de heta drivhusångorna. I gläntor utmed vägen och där bäckarna bildade öppningar i skogen kunde man se vilda bananer och trädartade ormbunkar, men som regel begränsades gläntan av olika buskar, lianer och andra slingerväxter, vilkas blad bildade en grön mur ända ned till vattnet eller klippblocken. I den mördande konkurrensen om ljuset hade örterna endast små utsikter att kunna existera annat än om de voro nöjda med det diffusa ljus, som silade igenom trädens och buskarnas lövverk. Genom regeringens åtgörande röjdes vägens sidor från buskar och

alltför närstående träd, och därigenom fingo väggkantens örter den nödvändiga tillgången till ljus. Här frodades de också, och deras grönska lockade till sig en stor del av de insekter, som annars höllo till uppe i trädkronorna.

Det var morgon i vår by. Vi lågo ännu kvar i våra sovsäckar, ty temperaturen var endast 11 grader över nollpunkten, och kontrasten mot den nästan tropiska värmen under dagen gjorde sig starkt kännbar. Föregående kväll hade vi som vanligt varit uppe och fångat nattfjärilar till över två på natten och ville därför vila så länge som möjligt. Men till klockan åtta måste vi vara färdiga, ty då kom boyen med maten. När vi kommit upp och fått på oss kläderna, hade solen hunnit över bergskammen, och under frukosten blev temperaturen snabbt dräglig. Utanför gårdsplanen hade under tiden samlats en massa infödingar. De flesta ville ha hjälp för sina krämpor, men en del hade levande ormar eller andra djur, som de ville sälja. Ormarna höllos vanligen tjuvrade med en snara av bambufibrer. Ormar, ödlor etc. fick jag ta hand om, medan min hustru försökte att efter bästa förmåga ställa diagnosen och hjälpa de sjuka, och tack vare vårt utmärkta och rikliga medikamentförråd, en gåva av apotekare Hamner, lyckades kurerarna över all förväntan.

Vid niotiden var det lämpligt för mig att ge mig iväg. Tidigare hade det knappast varit någon idé, då daggen hängde i stora droppar från blad och strån och varje fångstförsök hade endast resulterat i att man blivit genomblöt, och de flygande insekterna komma först i rörelse en halvtimma efter det solen torkat upp daggen. Solen stod nu högt på den molnfria himlen, och de första, som vågade sig fram ur de skrymslen, där de tillbringat natten, voro några små blåvingar och hesperider, som flögo längs den i solgasset ångande vägen, men snart fingo de sällskap med några stora svalstjärtfjärilar (*Papilio*). På en liten sandbank i en bäck sutto tre à fyra bin i den våta sanden och drucko, men längre fram på dagen skulle de komma i sådana massor, att de täckte nästan fullständigt den fläck, som de för tillfället hedrade med sin närvaro. Fast sanden till synes var lika fuktig överallt, så valde de ut ett bestämt ställe och trängdes där med varandra. Det var praktiskt taget endast två sorters bin, som höllo till här på sanden, men då och då fingo de sällskap med någon fjäril, och de tycktes samsas bra.

Genom daglig erfarenhet hade jag märkt, att det knappast lönade sig att dröja längs vägen, förrän jag passerat första forsen. På andra sidan bron följde vägen utmed strömmen, och här, där dalen trängde ihop sig, har jag på en sträcka av några hundra meter fångat omkring tre fjärdedelar av alla insekter jag fått under hela resan. Så småningom blev det mera liv och rörelse bland

Fig. 1—2. Vägavsnittet vid Kambaiti, där de bästa fångsterna gjordes.

alla småkryp. En stor metallisk blåskimrande växtstekel kom i tung flykt och slog sig ned på ett blad. Med ett svep av håven var den fångad. Det var en hona av en art jag själv beskrivit året förut under namnet *Siobla szechuanica*, eftersom det första exemplaret stammade från den kinesiska provinsen Szechuan. På ett blad satt en grön skinnbagge av jätteformat. När jag närmade mig med håven sprutade den plötsligt en stråle av sin stinkande vätska. Detta mot fåglar och andra fiender säkerligen effektiva skyddsmedel hjälpte inte mot en entomolog, utan baggen fick krypa ned i en burk med sågspån och ättiketer. En cassidid, som satt på ett annat blad, fick göra sällskap ned i den nu stinkande sågspånsburken. Denna skalbagge prunkar i färger av renaste guld, men tyvärr försvinner guldglassen, när djuret torkar. Jag slår på måfå bland de lägre buskarna utmed väggkanten och får en del växtbaggar, flugor samt flera parasitsteklar. Härvid skrämmer jag upp en strit, som på lysande röda vingar söker sätta sig i säkerhet men kommer inte långt, förrän den upphinnes av en rovfluga, som griper sitt byte med de långa benen och genom ett enda stick av sina likt en fågelnäbb utdragna munverktyg dödar sitt rov. Rovflugan får göra sitt offer sällskap i min burk.

Något mer än en timmes tid gick jag så fram och tillbaka utmed den sträcka av vägen, där det brukade vara mest givande och kunde notera en hel del fina fynd. Så småningom drog jag mig allt högre upp. Vid en liten fuktig äng på ett tiotal kvadratmeter stannade jag en stund. När jag svepte med håven efter en insekt, som satt på ett blad, fastnade håven i en taggig buske, som jag ej lagt märke till, och en reva slets upp i tyllen. Det blev nu en nödtvungen paus i fångandet, tills revan blivit lagad. Jag medförde ständigt nål och tråd, och det gick sällan en dag, utan att nålen kom till användning. De taggigaste växterna undveks så gott sig göra lät, men en hel del hade taggarna lömskt sittande på undersidan utmed huvudnerven.

Så småningom kom jag allt närmare det kinesiska passet, som var mitt mål. Dit upp var det ytterligare 500 meter, och vägen var utomordentligt brant. Det var mycket hett i solskenet, och hagelbössan på min rygg kändes särskilt tung och hindersam. På ett ställe hade det varit skogseld, och undervegetationen hade bränts av. En hel del av de stora trädjättarna stodo döda kvar, men bladen av de talrika saprofyterna ibland grenarna gjorde, att det såg ut, som om de ännu hade sitt lövverk. Ett dovt surrande kom mig att lyfta blicken uppåt. Där flög en jättestor grönskimrande »bock» i solskenet. Den svärmade kring toppen av ett av de döda träden, gjorde då och då en vid lov, sänkte sig nästan inom håll för min håv och höjde sig åter. Jag var frestad att skjuta den med ett hagelskott men behärskade mig och hoppades den skulle komma nära nog att kunna bli införlivad med samlingarna. Tyvärr försvann den slutligen över trädtopparna.

Jag drog mig nu så småningom uppåt mot passet. Vägen gick i skarpa kurvor fram och tillbaka och stigningen var här större än någonsin. Att lastade mulor kunde taga sig upp verkade otroligt. Hur brant vägen än var, gick det dock genvägar mellan de olika vägslingorna och att begagna dessa sparade mycken tid, men klättrandet måste oftast ske på alla fyra. Vegetationen utmed detta vägvagnsnitt utgjordes huvudsakligen av tät bambusnär här och var avbrutna av urskogspartier. Solen gassade obarmhärtigt, och jag måste då och då ta mig en vilopaus. Insektlivet var här mycket fattigt. Några gaddsteklar (pompilider) med rödgula vingar snokade efter vägkanterna efter spindlar, och en enstaka fluga surrade förbi på väg upp mot passet.

Just som jag skulle träda ut på vägen efter en ansträngande genväg, får jag se en fågel av en snöskatas storlek hoppa omkring en bit längre bort. Kvickt får jag bössan från ryggen. Hållet är lite långt, men efter skottet ligger fågeln död på vägen. Av ett för ändamålet medfört papper göres en stor strut, i vilken fågeln får glida ned, efter det att en bomullstuss stoppats i halsen för

att hindra blodflödet. Runt hela nederkanten av min rock har jag på innersidan stora fickor och i en av dessa lägges fågeln.

Alldeles genomblöt efter den ansträngande klättringen är jag så äntligen uppe på passkrönet. Jag sätter mig ned att vila på en sten och låter så blicken glida ut över den storslagna utsikten. På den kinesiska sidan om gränsen har urskogen efterträtts av låga videsnår. Här och var bland dessa resa sig några långbar-riga tallar, som undgått skogseldarna. Vägen slingrar sig brant nedåt, följer en höjdrygg, delar upp sig i flera parallella stigar, vilka åter förena sig och slutligen försvinna utmed ena sidan av en klyfta i riktning mot en vid dal. På andra sidan denna reser sig en lägre bergskedja och bakom denna ytterligare fyra stycken andra, och längst bort begränsas synranden av en alldeles jämn kedja, betydligt högre än den, på vilken jag själv befinner mig. Bakom denna sista kedja flyter den mäktiga Salveenfloden. Dess av ständiga forsar brutna vattenyta löper likt ett jättedike med 3,000 m. höga sidor i rak nord-sydlig riktning och över tio breddgrader från Tibets högfjäll till Indiska oceanen.

På videbuskarna fångar jag en del gröna växtsteklar och några flugor. Plötsligt försvinner solen, och en kall dimma sveper in bergstoppen och passet. Då och då kommer en vindpust och sopar bort dimman, men vidare fångst är omintetgjord. En flock småfåglar komma flygande uppifrån och slå sig ned i en buske, och med ett dunstskott får jag två stycken.

Jag lämnar passet, och nu går det lätt utför. I en krök kommer jag rätt in bland en karavan med de tungt lastade mulorna långsamt strävande uppåt. Drevkarlarna söka med rop uppmuntra sina djur till ytterligare ansträngningar. Sist i karavanen rider en fetlagd kines, och av den vårdade dräkten att döma är det en förmögnare man på resa.

När jag åter är nere på mina jaktmarker, blir fångsten ånyo givande. Rätt vad det är, hör jag ett mäktigt brummande ljud som av en avlägsen flygmaskin. Det är *Vespa mandarina*, världens största geting, som söker byte bland buskarnas blad. Synen är imponerande och först när jag är fullständigt säker att ej bomma, sveper jag till med häven, och den c:a 60 mm. långa insekten är fångad, men det värsta återstår — nämligen att få ned bjässen i burken utan att låta den få tillfälle till ett stick. När dess ving-slag hastigt mattas av burkens ångor, drar jag en suck av lättnad.

Vid fyratiden hade jag stämt möte med min fru och boyen. De höllo just på att koka te invid ett jättelikt block alldeles invid strömmen. Dessförinnan hade de under flera timmar håvat efter vattenkvalster bland mossa på överspolade stenar. Håvinne-hållet hålles upp i vita emaljskålar, och sedan måste kvalstren ett och ett sorteras ut med hjälp av en pipett. De kvalster, som leva

i strömmande vatten, haka sig envist fast vid fragment av mossor och andra växtdelar, som ej stannat i vattenhåvens yttre galler. Kvalstren äro mycket svåra att se, och utsorteringen tar många timmar.

Efter teet återvände vi till byn, där vi hade full sysselsättning med att sortera upp dagsfångsten. På förmiddagen hade min hustru under några timmar lagt in fjärilar i konvolut. Därvid måste först vingarna på de exemplar, som i dödsögonblicket vänt dem nedåt, vändas, så att de bägge översidorna ligga mot varandra. Som konvolut brukas vanligen trekantigt hopvikna papperslappar, men vi använde färdiga små påsar av genomskinligt papper och detta sparade mycket arbete.

I skymningen började det åska nedifrån dalen. Snart var hela himlen åt det hållet ett enda eldhav och de varandra korsande blixterna jagade varandra i alla riktningar. Åskvädret var en förelöpare till monsunen och bebådade regntidens snara början.

På gaveln av ett uthus hade jag ett stort vitt lakan utspänt. Framför detta hängdes en av våra primuslampor upp på ungefär en meters avstånd, och lampans starka sken lyste ut mot den omgivande skogen. Lockade av ljuset flögo allehanda nattinsekter mot lampan och slog sig efter några kast fram och tillbaka ned på det skarpt belysta lakanet. Härifrån kunde man utan svårighet fånga dem genom att helt enkelt sätta en fångstburk över dem. Metoden är liksom den med lockbete av jästa fruktskivor synnerligen nyckfull, och vid månken och kalla, klara nätter kan den alldeles slå slint. Ljumma kvällar med tryckande luft och särskilt med åska äro som regel bäst.

Denna kväll var således idealisk för ljusfångst, och så fort vi fått upp den tända lampan, började insekterna komma flygande. Huvudsakligen var det fjärilar som kommo: nattfjärilar, mätare och spinnare i brokig blandning. Då och då kom en svärmare svepande med stark fart, slog emot duken och skrämde upp de närmast sittande insekterna och försvann vanligen åter ut i mörkret för att strax efteråt ånyo uppträda och slutligen slå sig till ro nära marken. För sådana större gäster hade jag en extra stor cyankalieberk reserverad. Hela mitt förråd av burkar och cyankalierör var mobiliserat, och för att de fångade fjärilarna inte skulle skada varandra under sina försök att komma ur burken, tog jag aldrig mer än en fjäril i samma burk, och först när insekten däri hade blivit dödad av gaserna och låg stilla tömdes de första rören i en stor gemensam burk. En fördel med detta slag av fångst är, att man har gott tillfälle att granska hurudan insekten ser ut, som man tänker fånga, och trasiga exemplar av en talrikt förekommande art kunna lämnas kvar.

Det är i alla fall inte bara fjärilar, som komma till ljuset.

Hela duken är prickig av småmyggor, nattsländor, vatten- och landskinnbaggar, harkrankar, termiter, skalbaggar och många andra sorters insekter. En del av dessa stoppas eller rättare sagt få själva ramla eller flyga ned i spritrör eller rör med sågspån och ättiketer. Rätt vad det är, kommer en stor cikada och slår med smällande vingar mot duken. Tar man i cikadan med fingrarna skriker den gällt och ihållande. Får man en av de stora tordyv-larna i ansiktet är det ens egen tur att ge hals. Det märks min-sann, när man blir träffad av en sådan pjäs. Till de mindre önsk-värda kunna de rödgula nattgetingarna och parasitsteklar av släktet *Ophion* räknas. Bägge stickas nämligen eftertryckligt, om man försöker ta dem med fingrarna.

En stor skugga far plötsligt förbi. Skuggan materialiserar sig till en stor spinnarfjäril av släktet *Attacus*. Det dröjer länge innan den slår sig till ro, och dess tunga slag mot duken väcka alla där sittande insekter till förnyad virveldans kring lampan. Med hävens hjälp blir fridstöraren infångad och får krypa ned i den största burken, som den nästan fyller upp. Dessa jättar mäta en 12 à 15 cm. mellan vingpetsarna och somliga arter än mer. Här i Kambaiti fingo vi flera arter av dessa spinnare, somliga med moss-gröna, andra med rödvioletta teckningar, och alla hade de var vinge prydd med en helt genomskinlig fläck utan vingfjäll och i form av en nymåne.

Min hustru och jag hade fullt göra med att plocka in de olika arterna allt eftersom de uppträdde, och ständigt visade sig nya former. Boyen kom så ut och meddelade att teet väntade och medan vi drucko fick han överta fångsten. När vi åter kommo ut till lampan, hade det just börjat småregna, och om det tidigare varit gott om insekter, blevo de nu som vilda. Runt lampan dansade en tät svärm och hela duken var översållad. Att ta vara på alla var fullständigt omöjligt, endast en ganska ringa del kom ned i våra burkar. Så vitt vi kunde bedöma, blevo dock alla arter av fjärilar och större insekter representerade. Regnet fortsatte hela natten med omväxlande skurar och kortare uppehåll, och vid var skur blev invasionen livligare, för att däremellan slappa av något. Vid tretiden på natten klarnade det upp, och sen var det slut med fångsten, och vi kunde få uppsöka våra sovsäckar, trötta men nöjda efter en väl använd dag och natt. Vår största kvällsfångst under resan uppgick till 668 tillvaratagna och preparerade fjärilar, alla andra insekter oberäknade.

RENÉ MALAISE.